

GINVID:

Zijn wij het dan die de woorden verzinnen, of zijn het de woorden die ons verzinnen?

ZAFIR:

En daaronder stond:

GINVID:

*Door hen met hen en in hen,
zal het litteken lip verschijnen.*

ZAFIR:

Dat is nu anderhalf jaar geleden.
We hebben geprobeerd om nadien ons leven elegant verder te zetten.

‘Door hen met hen en in hen’, de acteurs dreunen het af als waren ze in de mis. En waar mag dat *litteken lip* wel op slaan?

Het tweede ‘bedrijf’, met als titel *De vertelde vertellers*, geeft niet meteen antwoord. De acteurs gooien het over een heel andere boeg. Ze stellen zichzelf en iedereen die bij de productie betrokken is voor, inclusief de verantwoordelijken voor tourneeplanning, verkoop en boekhouding. Ook hier weer die relativerende toon: ‘Van de promotieteksten werd u niet veel wijzer, en de schrijver heeft een reputatie van moeïlijk en ontoegankelijk te zijn, maar u hebt alle vertrouwen in de acteurs, en naar het schijnt is het niet erg als je niet alles begrijpt.’ Het einde van dit korte intermezzo leidt meteen het volgende ‘stukje’ in: ‘Kijk, daar is “Zafir”, hij ziet een minister-president en zijn generaal, en hier is “Kaftast”: hij verzint zich een veldslag in de woestijn. Zie wat die brief met hen doet.’

De man die geen plaats innam

KAFTAST:

Generaal Asttenville?

ZAFIR:

Tot uw dienst!

KAFTAST:

Wat weet jij van de man die geen plaats innam?

ZAFIR:

Niets!

KAFTAST:

Uitstekend. Vertel me alles wat je niet weet.

ZAFIR:

Wel: de Semieten rukten op tegen de Westflank, achter hen daalden donkere stofwolken gevaarlijk neer op de granaat-appels. Een kilometer verder zaten de Arabieren in de bomen en in de spleten van de rotsen, hun vrouwen hadden zich in de waterputten verstopt, hun tongen hilden,

Ondertussen verzamelden de kinderen ratten die ze de mannen aanreikten op lange spiezen. (...)

Wat doen de brieven met hen? Ze laten hen vertellen. Wat begint als een mop, gaat al gauw over in een episch verhaal met western-allures en *Duizend-en-één-Nacht*-ingrediënten.

Wanneer Zafir stilvalt, dringt Kaftast aan: ‘vertel eens hoe gaat het verder, wat gebeurt er in het donker, details wil ik, Asttenville, hoe worden de lijken verdeeld, wat doen ze met de tanden, en de kinderen, (...)’

KAFTAST:

Ik wil het weten, generaal Asttenville, alles: het woeste reciteren van hun ware naam, hoe ze precies mekaars snorren en pijpenkrullen in brand staken, het banket achteraf, de hitsige gebeden.’

ZAFIR:

Nee, nee, ze trapten per ongeluk in de man die geen plaats innam.

Bastelbach en Dash stonden tegenover mekaar, in zinderende hitte, arm omhoog, slagader tegen slagader en de kin in de lucht. Maar de zon begon te kietelen in de neus van Bastelbach, hij vervloekte die ordinaire puist in het zwerk en voor hij het wist hield hij het niet meer en niesde, met de schok trok zijn dolk in de hand van Dash een snee, onmiddellijk zei Bastelbach oei oei sorry ik moest niezen, ‘t is niks, ‘t is niks zei Dash.

Ze keken mekaar aan, een fractie van een seconde vergaten ze wie ze waren, waren zij zelf nergens want even, heel even, was de man die geen plaats innam overal.

KAFTAST:

Fout! En dan bloed, ja! Blijf bij u eigen Asttenville! De semietenbroeders gritsen hun gilettesjes uit hun zakken en in een wip hangen de Arabische oogleden in snippers, ja!
De wraak is giftig en fijntjes, (...)

Welk verhaal vertellen ze? Het verhaal dat ze willen horen? Het verhaal dat ze al kennen? Welk verhaal kennen ze? Welk verhaal staat er geschreven? Vertellen ze het verhaal dat geschreven staat? Ook de acteurs worden er tureluurs van. In het vierde ‘stukje’ – met de welluidende titel *In de knel* – zegt Wouter: ‘Ik denk aan de brieven, ik denk dat ik de brieven heb bedacht, ik denk dat de brieven mij laten

denken dat ik de brieven heb bedacht. Maar wat is het dat ze willen? Willen zij, of heb ik hier ook nog iets te willen?’ Onze jonge speurders verlangen naar huis, gezelligheid, kameraadschap. Maar ze krijgen bezoek...

De opbouw van Pieter De Buysers tekst houdt het midden tussen collage en feuilleton. Negen van de twaalf ‘stukjes’ zijn verhalen. ‘Fabels’ noemt De Buysser ze, en hij geeft ze passende titels: *De man die geen plaats innam*, *De kennis*, *De vergeten herinnering*, *Zafirs tevoorschijn-verdwijntruk*, *De douanier*, *De rechtvaardige man*, *De minnaar en de urne*, *De laatste fabel*. Zijn fabels plukken gretig uit ons collectieve geheugen, dat is opgebouwd met sprookjes, allegorieën, strips, animatiefilms, jeugddetectives, sofismen, mythen, leerstukken, cabaret, westerns, klassiekers uit literatuur en theater, enz. De Buysers sterkte is dat hij nooit letterlijk citeert. Stijlfiguren en andere kenmerkende bouwstenen gebruikt hij om zijn eigen verhaal te vertellen. Of beter gezegd: om in zijn eigen poëtica de onmogelijkheid van een ‘nieuw’ of ‘eigen’ verhaal te vertellen. Gekende uitspraken parafraseert hij tot ze niet méér lijken dan een poëtische absurditeit. Pas wanneer je doorkrijgt waar het hem om te doen is, ontdek je waar een zin als ‘Het werkwoord “zijn” kwam er niet in voor’ voor staat.

Niets is wat het lijkt. Shakespeare speelde ermee. Kant onderbouwde de stelling in zijn indrukwekkende filosofische theorieën. Zijn stelling dat het *Ding an Sich* niet bestaat, veroorzaakte een Copernicaanse omwenteling in het denken vanaf het einde van de 18de eeuw: wij hebben slechts te maken met de *verschijnselen*, dat wil zeggen met een werkelijkheid zoals zij voor ons is, doordat zij *door ons* – door de inrichting van ons kenvermogen – is. De geest van Kant waart door *Het Litteken Lip*. Niet voor niets produceert Pieter De Buysser zijn theaterwerk onder de naam van de knecht van de filosoof van Koningsberg, Lampe. En dat het stuk in juist evenveel stukjes uiteenvalt als Kants ‘categorieën’ zal toch ook geen toeval zijn zeker? Na het genot van de voorstelling is het een uitdagende en plezierige bezigheid om aan de hand van het tekstboek te trachten ontdekken in het teken van welke categorie elk stukje van *Het Litteken Lip* staat. Ik ben er nog niet uit en misschien lukt het ook niet echt, want het denken na Kant heeft niet bepaald stilgestaan en dat weet filosoof Pieter De Buysser natuurlijk als geen ander. Kants ‘categorieën’ of ‘grondvormen van het verstand’ zijn twaalf manieren waarop het verstand verbindingen aanbrengt